కూలిన బురుజు

ఊరు దగ్గర కొచ్చింది. అంతకుముందు లేని పిరికితనమూ, భయమూ నాలో, రెండు వారాల కిందట ఖూనీ జరిగిన ఊళ్ళోకి అడుగు పెట్టబోతున్నాను. పుట్ట చెండ్లాట మాదిరి నాటుబాంబుల్తో ఆడుకున్న గ్రామ పార్టీల ప్రపంచంలోకి ప్రవేశిస్తున్నాను. కక్షలూ, కార్పణ్యాల అడవిలోకి వెళుతున్నాను.

కొత్త అనుభవం. పదేళ్ళ కిందట జ్ఞాపకాల్లో నిలిచిన ఊరు ఇది కాదని పిస్తోంది. పక్క కళ్ళాల్లో మేపు కోసం వాముల దగ్గర కొచ్చే రైతుల సందడి లేదు. బండ్ల బాటలో నిత్యం ఎదురవుతుండే ఎద్దుల బండ్ల రాపిడీ లేదు. ఎద్దుల మెళ్ళో గంటల సవ్వడీ లేదు. ఎనుములూ లేవు. గొడ్లూలేవు. ఒక్క మగ పురుగు లేదు.

ఇది ఊరా ? వల్లకాడా ?

ఈ ఆలోచన రావడంతో ఒళ్ళు జలదరించింది.

ఊళ్లో ఇళ్ళ తలుపులేమో తెరిచి ఉన్నాయి. ఎగువ వీధిలో, ఇండ్ల అరుగుల మీద కూర్చున్న ఒకరిద్దరు ఆడవాళ్ళు నన్ను ఎగాదిగా చూసి ఇంట్లోకి వెళ్ళారు.

ఊరి మధ్య మరాఠీదండు రోజుల్లో కట్టించిన బురుజు దగ్గరకు వచ్చాను. బురుజు చుట్టూ కట్టిన అరుగు మీద ఎప్పుడూ ఉండే జనం లేరు. బురుజు పైకి చూశాను. సగం పడిపోయింది. పైన పిచ్చిమొక్కలూ...ఒకప్పుడు ఆ బురుజు ఊరి రక్షణకూ, ఐక్యతకూ సంకేతం. ఇప్పుడో? కూలిపోయి...

బురుజు చుట్టూ కట్టిన అరుగు మీద పడుకొన్న ముసలాయన నన్ను చూసి లేచి కూచున్నాడు-ఖణేల్ ఖణేల్ మని దగ్గుతూ. దగ్గు ఆపి ఆయాసంతో - "ఎవురింటికి ?" అన్నాడు.

వెన్నెముకలో వణుకు పుట్టింది. మా అక్క పేరుగానీ, మా బావపేరు గానీ చెప్పలేకపోయాను. "సీతమ్మగారింటికి" అన్నాను.

"సీతమ్మ నీకేం గావాల?" అన్నాడు ముసలాయన.

నిగ్రహించుకొని "మా అత్త" అన్నాను.

"ఏ ఊరు మనది?" అంటూ మళ్ళీ ఒక ప్రశ్న వేశాడు.

"తిరుపతి" అన్నాను.

బ్రీఫ్‌కేస్ కుడిచేతిలోకి మార్చుకొని, ఎడమచేత్తో పాంటుజేబులోని కర్చీఫ్ తీసుకొని చెమట తుడుచుకోక తప్పలేదు. నిజానికి తిరుపతి నేను ఉద్యోగం చేసే చోటు మాత్రమే. మరేం ప్రశ్నలు వేస్తాడోనని గబగబా బురుజు దాటి, దిగువ వీధిలో ఉండే మా లక్ష్మక్క ఇల్లు చేరుకొన్నా.

ఇంటి వసారాలో అరుగుల మీద ఇద్దరు ఇరవైపైబడిన వాళ్ళెవరో కూర్చొని మెల్లగా మాట్లాడుకొంటున్నారు - రహస్యాలు మాట్లాడుకొంటున్నట్లు. వాళ్ళు నన్ను చూసి మాట్లాడడం మానుకొన్నారు. అంతలోనే అప్పుడే ఇంట్లోంచి వచ్చిన మా పెదనాన్న నన్ను చూసి తబ్బిబ్బు పడిపోయాడు. దగ్గరకు వచ్చి చెయ్యి పట్టుకొన్నాడు. వచ్చే కన్నీళ్ళను ఆపుకోలేక, భుజంమీది పంచెను ముఖానికి వత్తుకొన్నాడు. వసారా అరుగుమీద కూర్చున్నాను. ఆయనా నా పక్కనే కూర్చున్నాడు. అయిదారు నిముషాలు ముఖంమీది పంచెను తియ్యలేకపోయాడు.

నా మనస్సు బరువెక్కుతోంది.

పెదనాన్నే నిగ్రహించుకొని, "ఒరే కిష్టుడూ ! ఇంట్లోకి వెళ్ళి కాళ్ళు కడుక్కోను నీళ్ళు తే పో" అన్నాడు.

ఆ కిష్టుడు చెంబుతో నీళ్ళు తెచ్చాడు. కిష్టుడూ, కిష్టుడి స్నేహితుడూ పొరుగూరులోని మా బావవైపు బంధువులని పెదనాన్న పరిచయం చేసి, "ఇంట్లోకి పోదాం రా" అన్నాడు.

ఇంట్లోకి వెళ్ళి నడవలో మంచం మీద కూర్చొన్నా. పెదనాన్న లోపలికి వెళ్ళాడు. లక్ష్మక్క ఎదురుపడితే ఏం మాట్లాడాలో, ఎట్లా ఓదార్చాలో

తోచడం లేదు. అనుభవంలో లేని వాటిని ఎదుర్కోవటం కష్టం. వంటింట్లోంచి పెదనాన్న సీతమ్మత్తను పిల్చుకొని వచ్చాడు. ఆమె జగితి మీద కూలబడింది - వెక్కి వెక్కి ఏడుస్తూ.

"ఈ ముదనష్టపోళ్ళు నా కొడుకునే పొట్టన పెట్టుకోవాలా నాయనా? ఒకరి సుద్దికీ, సొంటికీ పోయినోళ్ళం కాదు. ఒకరిది తిన్నది కాదు. నా ఉసురు తగలక పోదు. వాళ్ళిండ్లలో పీనుగులు వెళ్ళకపోతే చూడు..." అంటూ సీతమ్మత్త నెత్తిన రెండుచేతులూ పెట్టుకొని ఏడవడం మొదలుపెట్టింది.

"ఊరుకో అత్తా !" అన్నా ఎట్లా సముదాయించాలో తెలియక, కళ్ళనీళ్ళు ఆపుకొంటూ.

"ఏ మూరుకొనేది నాయనా ? ఎట్లా ఊరుకొనేది ? మీ అక్కను చూడు," వెక్కిళ్ళు ఆపి గుడ్ల నీరు కుక్కుకొంటూ అంది సీతమ్మత్త.

"లక్ష్మక్క ఎక్కడుంది?" అన్నా.

సీతమ్మత్త తల వెనక్కి తిప్పి లోపలికి చూసింది.

"ఆ కొట్టిడింట్లో" అన్నాడు పెదనాన్న.

లేచి జగితి దాటి, గాదెల అరుగు కంత గుండా లోపలికి వెళ్ళి, కుడిపక్క కొట్టిడింట్లోకి వెళ్ళాను. లక్ష్మక్క చాప మీద ముడుచుకొని పడుకొని ఉంది.

"లక్ష్మక్కా !" అని దుఃఖం ఆపుకోలేకపోయాను. అక్క ముఖం మీద చెరుగు తీసి, ఏడ్పు తమాయించుకొంటూ అంది:

"మీ బావను చంపినోడు కుక్క చావు చచ్చేదాకా ఈ గాజులు పగల గొట్టుకోను; ఈ బొట్టు చెరుపుకోను అన్నానురా ! నువ్వు చదువుకున్నోడివి చెప్పు. ఇది తప్పంటావా ?"

లక్ష్మక్క ప్రశ్న విని నాకు నోట మాట రాలేదు. ఆమెలోని పట్టుదలా, దాని పర్యవసానాలూ ఊహించగలను. కానీ ఆమెను హెచ్చరించాలో, సమర్థిం చాలో, అభినందించాలో తెలియడంలేదు.

మాట మార్చి అన్నాను: "పిల్లలిద్దరూ ఎక్కడికి వెళ్ళారు ?" అని

"పెద్దోడు శంకరు మనూరికి పోయినాడు. చిన్నోడు వాసు ఊళ్ళోనే మన వాళ్ళిండ్లల్లో ఎక్కడో ఉంటాడు. దినదిన గండమాయె !" అంది దిగులుగా.

"ఇంత కష్టమొచ్చిన సంగతి పేపర్లో చదివిన దాకా నాకు తెలియదు" అన్నా.

"నువ్వెక్కడో ఉద్యోగం చేసుకునే వాడివి, కష్టపెట్టడ మెందుకని జాబు రాయించలేదు. మా తిప్పలు తప్పేవి కావు. రెండు రోజులుండి పో," అంది లక్ష్మక్క.

"లేదు. రేపు పొద్దున్నే పోవాలి" అన్నా.

"మీ బావే ఉండి ఉంటే..." లక్ష్మక్క మాట్లాడలేక చీర చెంగుతో కళ్ళు వత్తుకుంది.

అవును, మా బావే ఉండి ఉంటే నాలుగైదు రోజులు కదలనిచ్చేవాడు కాదు. ఉద్యోగం రాక, దిక్కుతోచక, నాన్న చూసే పెళ్ళి సంబంధాలు తప్పించుకోలేక మానసికంగా క్రుంగిపోతున్న రోజుల్లో, ఆర్నెల్లపాటు ఆశ్రయమిచ్చి ధైర్యాన్నిచ్చిన దంపతులు లక్ష్మక్కా, బావా. లక్ష్మక్క ఎదురుగా ఉండలేక మళ్ళీ నడవలోకి వచ్చి మంచంమీద కూలబడ్డాను.

"తాతా!" అంటూ పది పన్నెండేళ్ల కుర్రాడు లోపలికి వచ్చాడు. నన్ను చూసి ఆగాడు.

"తిరుపతిలో ఉండాడే- ఆ మామరా!" అన్నాడు పెదనాన్న.

వాడు-అదే వాసు-నవ్వాడు.

"ఏమన్నా తెలిసిందిరా?" అన్నాడు పెదనాన్న.

"ఎం.ఎల్.ఏ. వాళ్లు మన ఎదురు పార్టీ వాళ్ళకి రెండు రైఫిల్స్ తెచ్చిచ్చినారంట తాతా! చానా దూరం నుంచి వాటిని కాల్చొచ్చునంట!" అన్నాడు వాసు ఉత్సాహంతో.

వాడి భాషా, చదువూ, గూఢచారి నేర్పూ చూసే నాకు తల తిరిగిపోయింది. ఏ గూటి చిలక ఆ పాటే పాడుతుంది. ఏం చదివిస్తే ఆ చదువే అబ్బుతుంది. వాసుకు ఆ ఇంట్లో, ఆ ఊళ్ళో అబ్బిన చదువు అది.

"మనకేం భయంలేదు లేరా వాసూ! మన మండలం ప్రెసిడెంటు మామ నుంచి మీ అన్న శంకరు తెస్తాడు కదా రేపటికల్లా అంతకంటే పెద్దవి," అన్నాడు పెదనాన్న - వయసులో, బాధలతో పీక్కుపోయిన బుగ్గల మీద మీసాలు సవరించుకొంటూ.

"అడిసరే తాతా! రాత్రికి పోలీసుల్ని మన ఇంటి మీదికి ఎగతోల్తారంట, అవతలి పార్టీవాళ్ళు. మన యారముట్లు జాగ్రత్త పెట్టుకోవాలంట" అన్నాడు వాసు.

"యారముట్లు ఏమిటి?" అని అడిగా పెదనాన్నను- పనిముట్ల అర్థంలో వాడలేదని తెలిసి.

"అవే మన దగ్గర పెట్టుకునేవి అవసరానికి. బాంబులు, పిస్టల్ లాంటివి," అన్నాడు పెదనాన్న, రహస్యం మాటాడున్న ధోరణిలో.

నాకు మతిపోయింది. ఈ ఊరు, ఈ వాతావరణం నా కేదో బీభత్సంగా కనిపిస్తున్నాయి.

చీకటి పడింది. లైట్లు లేవు, ట్రాన్స్‌ఫార్మర్ కాలిపోయి వారంరోజులైందట. ఇంట్లో మసిపట్టిన రెండు లాంతర్లు వెలుతురు. ఒకటి రెండు కిరసనాయిలు

బుడ్డ వెలుతురు. లక్ష్మక్క ఒక స్తంభానికి జారగిలబడింది. సీతమ్మత్త జాలాట్లో బోకులు కడుగుతోంది. వాసు కొట్టిడింట్లోకి వెళ్ళాడు. పెదనాన్న మంచంలో వెల్లికిలా పడుకొని మిద్దె దంతెల వైపు చూస్తున్నాడు. కిష్టుడూ, కిష్టుడి స్నేహితుడు మరి రెండు మంచాల్లో పడుకొని తపస్సు చేస్తున్నారు. ఎవ్వరూ మాట్లాడలేదు. ఏకాంతంలో నిశ్శబ్దం బావుంటుంది. మనుష్యుల మధ్య నిశ్శబ్దం ఎక్కువసేపు భరించడం కష్టం. ఇంట్లో గుడ్డి వెలుతురు, నిశ్శబ్ద వాతావరణం కన్నా వసారాలో చీకటే మేలనిపిస్తుంది. చీకట్లో ఏం జరుగుతుందో అని భయం.

పెదనాన్న "వసారాలో కూకుందాం" అంటే, కలిసి ఇద్దరం వసారా అరుగుమీద కూర్చున్నాం. నాకేం మాట్లాడాలో పాలుపోవడం లేదు.

"అసలు ఈ గొడవ ఎందుకొచ్చింది? ఎప్పుడు మొదలైంది?" అని అడుగుదా మనుకొన్నాను మా పెదనాన్నను. ఆయనే మొదలు పెట్టాడు:

"కాని రోజులు వచ్చాయి నలుగురూ కలిసి మెలిసి బతికే కాలం కాదు. ఎవడి మానాన వాడు పొయ్యే దినాలు కాదు. నేనక్కడికి ఏడాది కిందట చెప్పినా మీ బావకు, 'రైతు పాగీకి సారాయి యాపారం వద్దు' అని. 'కరువుల్తో సంసారం తగ్గిపోతుంటే దొరికిన పైఆదాయం పోగొట్టుకోమంటావా, అందులోనూ లక్షలు పెట్టి మా పార్టీవాళ్ళు గవర్నమెంటు పాటపాడి తెచ్చుకొంటే?' అన్నాడు మీ బావ. పోనీలే అనుకొన్నా. ఇబ్బంది పడినోళ్ళను సమయానికి మీ బావ ఆదుకునేవాడు. కాబట్టే ఊర్లో చిల్లర మల్లర జనం మీ బావంటే పడిచచ్చేవాళ్ళు. అవతలా రైతులే, కన్నుకుట్టింది. కాపుసారా కాసినారు. పుల్లలు పెట్టేవాళ్ళు ఊర్లోనే తయారైనారు- పనీ పాటా లేక దొరికితే ఏరక తిందామని ఆ పక్కా ఈ పక్కా కోపుదొక్కేవాళ్ళు రాజకీయా లోళ్ళు అయిపోయిరి. ఒకదాని కొక మెలిక. యాభై యేళ్ళ నుంచి మన పల్లెలోని కుల తగాదాలు ఈ పదేళ్ళలో వచ్చె. బాంబు లొచ్చె, బరకట్లొచ్చె. మోసాల్తో సంపుకోవడ మొచ్చె. కడకు ఇది మీ అక్క నెత్తిమీద కొచ్చె. పదివేలిచ్చి కూలీ నా కొడుకుల్తో చంపించినారు మీ బావను."

-పెదనాన్న దుఃఖంలో మాట్లాడలేకపోయాడు.

అంతలో ఎవరో నలుగురైదుగురు వచ్చారు. సాయంత్రం ఊళ్లోకి పై మనుషులు ఎవరో వస్తుంటే చూశామని చెప్పారు- మా పెదనాన్నతో. అందరూ ఇంట్లోకి వెళ్ళి అరగంటసేపు మంతనాల్లో ఉన్నారు. ఆ తర్వాత ఎవరిళ్ళకు వాళ్ళు వెళ్ళిపోయారు. నేనూ పై మనిషినే అని గుర్తొచ్చేసరికి నా ధైర్యమేమో నాకూ తెలిసి వచ్చింది. ఏదో భోజనం అయిందనిపించాం అందరమూ. భర్తను పోగొట్టుకొన్న సోదరిని విచారించడానికి వచ్చిన పైవాణ్ణి నేను. అవతలి పార్టీ వైపు మనుషులు ఏదైనా చిచ్చు పెట్టడానికి వచ్చినవాళ్ళేమో !

పెద్దనాన్నా మా బావ బంధువు లిద్దరూ, అదే-ఆ కిష్టుడు, కిష్టుడి స్నేహితుడు-నలుగురం - వసారాలో పడుకున్నాం. మా సీతమ్మత్త వసారా బయట ఇంటి ముందరి ఖాళీ జాగాలో మంచం వేసుకొని పడుకొంది. మా లక్ష్మక్క, వాసుగాడు ఇంట్లో పడుకొన్నారు.

బయట కటిక చీకటి. ఏ అలికిడీ వినిపించడంలేదు. వసారాలో తగ్గించి పెట్టిన మసిపట్టిన లాంతరు మసి కాంతి. నాకు నిద్ర రాలేదు.

ఈ పల్లెటూళ్ళు నాకు తెలిసినవే. ఈ గాలి ఒకప్పుడు నేను పీల్చిందే. ఈ నీళ్ళు నేను తాగినవే. ఈ భూమిలో పండిన జొన్నలూ, రాగులూ నేను తిన్నవే. ఈ మనుషులు నాకు సరిగ్గా అర్థం అయిన వాళ్ళేనా? ఒకవైపు పిలిస్తే పలికే కరవులు, మరొక దిక్కు కూలిపోతున్న సంసారాలు. గూనికి తోడు దొబ్బుడ వాయు వన్నట్లు ఈ గ్రామ కక్షలు...ఇక్కడి భవిష్యత్తేమిటి? ఈరోజు కొంపదీసి మరేమీ జరగదు గదా? ఆ పై మనుషులెవరో ఇంటిమీదకు దండెత్తరు కదా? వట్టి అనుమానాలేమో? మనసును కమ్ముకొన్న సవాలక్ష సంకోచాలు. వింత భయాలు, నిర్వేదం.

ఆలోచనలు తెగడంలేదు.

ఏ అర్థరాత్రో అయి ఉంటుంది.

జీపు చప్పుడుకు ఉలిక్కిపడ్డాను. లేచి కూర్చుందా మనుకొని పక్క మంచాలవైపు చూశాను. ఎవ్వరూ మంచాల్లో కదలడంలేదు.

ఇంటిముందు జీపు ఆగిన శబ్దం. బూట్ల టకటక. పోలీసులు. ఒక పోలీసు వేసిన బాటరీ లైటు వెలుతురు. నా గుండె వేగంగా కొట్టుకొంది.

మా సీతమ్మత్తని లేపి ఒక కానిస్టేబుల్ - "శంకరెడ్డి ఇండ్లు ఇదేనా?" అన్నాడు.

"అవు న్నాయనా!" అంది సీతమ్మత్త.

"ఇంట్లో ఉన్నాడా?" అన్నాడు ఎస్. ఐ.

"లేడు నాయనా!" అంది సీతమ్మత్త.

టార్చిలైటు వేసి "ఆ వసారాలో పడుకొన్న దెవరు?" అన్నాడు ఎస్. ఐ.

"మా వాళ్ళే," అంది సీతమ్మత్త.

ఈ లోగా అందరం లేచాము.

మా పెదనాన్న కలుగచేసుకొంటూ, "దివసానికి వచ్చినవాళ్ళం" అన్నాడు.

"మాకు దివస మొచ్చింది. ఇంటి నిండా పై మనుష లున్నారు అని. పైనుంచి వైర్‌లెస్ ఇన్ఫర్మేషన్. ఇల్లు సోదా చెయ్యాలి," అన్నాడు ఎస్. ఐ.

అనుకోని సంఘటనో, నా పిరికితనమో ఏమో గానీ నాకు నోట మాట రాలేదు

పోలీసులు తలుపులు తెరిపించమన్నారు. మా సీతమ్మత్త తలుపు తట్టి వాసును పిలిచింది. గడిమాను తీసిన చప్పుడు, చిలుకు తీసిన శబ్దం. వాసు తలుపులు తెరిచాడు. బాటరీలైటు వేసుకొంటూ ఎస్. ఐ. ఇంట్లోకి వెళ్ళి అయిదు నిమిషాల్లో బయటికి వచ్చాడు.

పెదనాన్నతో ఎస్. ఐ. అన్నాడు: "ఇదిగో పెద్దాయనా, పార్టీ కొంపల్లోకి పై మనుషులు రాకూడదని తెలుసు కదా?"

"కన్నకూతు రిండ్లు సార్!" అన్నాడు పెదనాయన.

"సర్లే" అంటూ ఎస్. ఐ. మావైపు తిరిగి "మీ ముగ్గురూ జీపెక్కండి" అన్నాడు.

'సెర్చివారంటూ, అరెస్టు వారెంటూ ఏవీ?' అని అడుగుదా మనిపించింది. అడిగితే వాళ్లు అడ్డం తిరిగి సోదా చేయవచ్చు. ఆ యారామట్లనే మారణాయుధాలు ఏవైనా ఇంట్లో ఉంటే పెద్ద ముప్పే రావచ్చు. ఇప్పుడు ఘర్షణ లాభంలేదు. బట్టలు కూడా మార్చుకోకుండా జీపు ఎక్కాను – మా భావ తాలూకు బంధువు లిద్దరితో. ఈ చప్పుళ్ళకు ఊరు మేలుకోలేదు. లేదా మేలుకొన్నా ఎవరి జాగ్రత్తలో వాళ్లున్నారేమో! ఖూనీ అయిన మనిషి ఇంట్లో సోదా, ఖూనీ చేసినవాళ్ళ ఇళ్ళల్లో సోదా జరిగినట్లు లేదు. ఈ మాయ అర్థం కాలేదు.

ఏ దారుల్లో, ఏ డొంకల్లో జీపు వెళ్ళిందో గుర్తు తెలీటంలేదు – ఆ చీకట్లో. ఒక అరగంట కల్లా పోలీసుస్టేషన్ చేరింది జీపు. స్టేషన్‌లో మమ్మల్ని ముగ్గుర్ని వదలి, అక్కడ కానిస్టేబుల్‌తో ఏవో మాట్లాడి ఎస్. ఐ. బృందం మళ్ళీ ఎక్కడికో వెళ్ళింది.

"లాకప్‌లోకి పదండి," అన్నాడు ముసలి కానిస్టేబుల్.

నాకు మండిపోయింది. "ఎందుకు." అన్నాను.

కానిస్టేబుల్ కాసేపు గొణిగాడు- నే నెవరో తెలిపి తరువాత వచ్చే పరిణామాలు ఏమిటో గుర్తుచేద్దా మనుకొంటున్నా. సరిగ్గా ఆ సమయంలో మరొక గదిలోంచి వచ్చిన మనిషిని చూసి ఆశ్చర్యపోయాను. అతనూ నన్ను చూసి అంతే ఆశ్చర్యపోయాడు.

అతను జయరాం. కడప కాలేజీలో నేను ఇంటర్‌లో ఉన్నప్పుడు బి.ఏ.లో ఉండేవాడు. సాహిత్య మిత్రుడు.

"జీపు శబ్దమైతే మెలకువ వచ్చింది. మా ఊరి గొడవేమో అనుకొన్నా. నువ్వెక్కణ్ణించి? ఏమిటిది?" అని జయరాం ఆశ్చర్యపడ్డాడు.

ఒక్కక్షణం సిగ్గుపడ్డాను. జరిగింది రెండు ముక్కల్లో చెప్పాను. కానిస్టేబుల్ వైపు తిరిగి, "కాశీం! కాస్త సిగరెట్లు ఏర్పాటు చేయించు" అని పది రూపాయల నోటు ఇచ్చాడు.

ఆ అపరాత్రి టీ, సిగరెట్లు వచ్చాయి. కాశీం మమ్మల్ని మళ్ళీ లాకప్‌లో తోస్తానని బెదిరించలేదు. నా వెంట వచ్చిన వాళ్ళిద్దరికీ చాప ఏర్పాటు చేయించి, పడుకోమన్నాడు జయరాం. మేం ఇద్దరమూ మాట్లాడుకొంటూ తెల్లవార్లూ గడిపాము. గ్రామ రాజకీయాల గురించి, మూడురోజుల క్రిందట తమ ఊర్లో జరిగిన ఖూనీ గురించి, తనమీద పడిన ఆ ఖూనీ కేసు గురించి, కరువు గురించీ సొంత కథ కాదన్నట్లు చెప్పాడు. అదేదో సర్వసాక్షి కథనం లాగుంది-ఉత్తమ పురుషలో ఎక్కువ భాగం చెప్పినా, జయరాం కథలు రాసేవాడే అయి ఉంటే రాయలసీమ పల్లెలు అర్థమయ్యే పద్ధతి వేరుగా ఉండేది.

పొద్దున్న ఏడింటికల్లా ఎస్. ఐ. వచ్చాడు.

జయరాం ఎస్.ఐ.కి నన్ను పరిచయం చేశాడు. ఎస్.ఐ. నన్ను ఎగాదిగా చూసి "మీరు, మీవెంట వచ్చిన ఆ ఇద్దరూ వెళ్ళవచ్చు సార్! ఒక్కమాట. మీరీ ప్రాంతాల్లో ఉండడం మంచిదిగాదు," అని సలహా ఇచ్చి తన గదిలోకి వెళ్ళాడు.

"అదే మంచిది," అన్నాడు జయరాం.

ఇద్దరం స్టేషన్ వరండాలోకి వచ్చాం.

సరిగ్గా ఆ సమయానికి నా బ్రీఫ్‌కేస్ తీసుకొని వచ్చాడు పెదనాన్న. విషయం తెలుసుకొని సంతోషపడ్డాడు.

"గండం తప్పింది. ఇంత పెద్ద ఉద్యోగస్థుడివై ఉండి, రాత్రి ఎంత బాధ పడినావో? లక్ష్మక్క నన్ను పంపింది డబ్బిచ్చి. తెల్లవారుజామున శంకరు కూడా వచ్చినాడులే. కూడా వస్తానన్నాడు. నేనే వద్దన్నా. మేం బతికిబాగుంటే మళ్ళా ఊరికి వద్దువు" అంటూ చాలా దగ్గరకు వచ్చి చెవిలో చెప్పాడు: "ఈ స్టేషన్ మన పార్టీదగ్గరా గతికిందిలే! అందుకే ధైర్యం. అవతలివాళ్ళు ఏదన్నా తంటా తెస్తారని శంకరు అప్పుడే మన మండలం ప్రెసిడెంటు దగ్గరకు వెళ్ళి నాడులే. ఏం కాలేదు ల్యా ఇక్కడ?"

ఆ మాటల వెనుక మాయలోంచి తేరుకునేలోగా పెదనాన్న, మా బావ తాలూకా బంధువులు ఆ ఇద్దర్నీ వెంటబెట్టుకుని వెళ్ళిపోయాడు.

జయరాం ఒక పక్కగా నిలబడి నవ్వుతున్నాడు.

"వస్తా జయరాం!" అన్నా.

జయరాం వరండా మెట్లు రెండు దిగి నిలబడి "ఒక మాట గుర్తుంచుకుంటావా?" అన్నాడు.

"చెప్పు" అన్నాను.

జయరాం చెప్పాడు:

"నువ్వు డాక్టరువి. కలరా ఎందుకొస్తుందో నీకు తెలుసు. కలరా ఉన్న చోటుకి వెళ్ళాలంటే నీకు భయంలేదు. దాన్ని నయంచేసే మందులూ, పద్ధతులూ

నీకు తెలుసు. ఈ గ్రామ పార్టీల కలరా ఉందే, ఇది వచ్చిన చోట మీ డాక్టర్లేమీ చెయ్యలేరు. కేవలం ఫిజీషియన్లకు లొంగే వ్యాధి కాదు ఇది."

"మరెవరికి లొంగుతుంది?" అన్నాను అప్రయత్నంగా.

పేలవంగా నవ్వుతూ జయరాం అన్నాడు:

"అదే స్పష్టంగా తెలిస్తే నేనిక్కడెందుకుంటాను, ఈ రోగాన్ని తగిలించుకొని...బయటపడితే...తిరుపతిలో కలుస్తాను."

జయరాం స్టేషన్‌లోకి వెళ్ళిపోయాడు.

మనసు పరి పరి విధాలా పోయింది.

అక్కావాళ్ళ సంసారం ఏమయ్యేటట్లు?

జయరాం ఏమయ్యేటట్లు?

ఈ పల్లెలూ, ఈ జనం...

ఏ సూక్ష్మక్రిములు ఈ రోగానికి కారణమో? ఏ మందులకు ఇది లొంగుతుందో? ఆలోచనలో పడ్డాను, రోడ్డు మీద బస్సు కోసం చూస్తూ.

ఒక రోగం ఎందు కొస్తుందో అని వైద్యశాస్త్రంలో కారణాలు కనుక్కొంటే సరిపోదు. మందు కనిపెట్టాలి.

నా వైద్య సంస్కారానికి ఇదేదో అందడంలేదు. ●

○ 23 మార్చి 1988, ఆంధ్రప్రభ సచిత్ర వారపత్రిక.

హిందీ అనువాద ముద్రణ : భారతీయ కహానియా 1989, న్యూఢిల్లీ:

భారతీయ జ్ఞానపీఠ ప్రకాశన్ (1992)